

A. A. MILORADOVA i P. P. SMIRNOV

KARIELAN KIELEN UČEBNIKKA

ALGU ŠKOLALLA VAROIN

ENZIMÄNE CUASTI

1-ne i 2-ne opaššunda vuvvet

GRAMATIikka I OIGIE KIRJUTANDA

Utverdittu Moono-n
naučno-metodičeskoilla sovietalla

UČPEDGIZ
MOSKU — 1933

A. A. MILORADOVA i P. P. SMIRNOV

KARIELAN KIELEN UCEBNIKKA

ALGU ŞKOLALLA VAROIN

ENZIMÄNE CUASTI
1-ne i 2-ne OPAŞŞUNDA VUVVET

GRAMATIKKA I OIGIE KIRJUTANDA

Utverdittu Moono-n
naucno-metodiceskoilla sovietatta



U C P E D G I Z
MOSKU — 1933

ŠIÄMYŠ

1 ENŽIMÄNE VUOŽI	1
1.1 Šanonda	1
1.2 Šanoin sivottuačenda šanonnašša	6
1.3 Šuuri bukva nimilöiššä	8
1.4 Sloga i šanoin perenesindä	10
1.5 Iäni	14
1.6 Iäni i bukva	15
1.7 Pehmittäjä znuakku	17
2 TOINE VUOŽI	19
2.1 Kyžyndäšanonda	19
2.2 Ravahandasanonnda	23
2.3 Avatuot i salvatuot iänet	25
2.4 Ži i Ši	26
2.5 Konsonantoin pehmittäjä znuakku	27
2.6 Bukva î	30
2.7 Jotkasanat	31
2.8 Vägövät iänet (geminuatat)	33
2.9 Diftongat	34
2.10 Sloga	36
2.11 Jälgisanat	38

Lugu 1

ENŽIMÄNE VUOŽI

1.1 Šanonda



*Tyttöne lugov.
Brihaccune kirjuttav.
Šeppä tagov.*

Kartinka 1.1: Tyttöne, brihačcune da šeppä.

Zaduačča 1. Lugekkua, midä on šanottu Kartinkas 1.1 tyttözeh näh, brihazeh¹ näh i šiidä šeppäh näh.

¹Kartinkois 1930-luvun oigiekirjutanda, tekstas 2020-luvun oigiekirjutanda

Žiivatoin i linduloin iänet

Čirkune čirettäy. Hebone hirnakoiččou. Koira haukkuu. Digo digottau. Lehmä mönggy. Harakka hačattau. Kazi n’auguu. Kana kakattau. Hukka ulvou. Kukko laulau.

Zaduačča 2. Enžistäh kirjuttakkua, midä on šanottu linduloih näh, a šiidä i zvierilöih näh.

Ken kuin eisteličöy

Kurgi lendäy. Digo uiččou. Mado lyydäy. Orava koččiu. Broni lendäy. Čirka koččiu. Hiiri hyppelöy.

Zaduačča 3. Duumaigua jänikseh näh i šanokkua häneh näh oma mieli. Tämä mieli kirjuttakkua. Zavodikkua kirjuttua šuurešta bukvašta, a mielen lopusša šeizattakkua točka. Šanokkua vielä mieli jänikseh näh i kirjuttakkua.

Zaduačča 4. Lugekkua, midä on šanottu kurgeh näh, kalah näh, madoh näh, oravah näh, bronih näh.

Kuunelgua kuin järenöy iäni, piirrettylöin šanoin loppuolissa. Iändä myöt’ voit kuulla, missä loppiečou mieli.

**Sanottu sanoilla yksinäne mieli.
Kuččuočou sanonnakši.**

Zaduačča 5. Kirjuttuass’a šeizattakkua točkin neičči pidävät šanat niin, štobi lieniiš šanonda. Jogo šanonnan jälgeh seizattakkua točka.

Midä millä ruatah?

Luzikalla syvväh. Metlalla... Pilalla... Kirvehellä... Nieglalla... Kynälä... Kossalla... Veičellä... Pluvgalla...

(pilitäh, leikatah, pyyhitäh, kynnetäh, niitetäh, vessetäh, ommellah).

Zaduačča 6. Lugekkua kaikki šanonnat sygyzyh näh a šiidä kaikki šanonnat talveh näh. Löydäkkiä i lugekkua sanonnat lumeh näh, vihmah näh, taivahah näh, peldoh näh, jogeh näh, pihah näh.

Sygyzy Talvi
Taivas on harmua. Talvi tuli.
Valau vihma. Pihalla vilu.
Pellot tyhjät. Lendäy lumi.
Kurret uijitteh. Jovet kylmettih.

Zaduačča 7. Kirjuttakkua šanonnat Kartinkan 1.2 por’uadkua myöt’.



*Papa lugov gaziئتua.
Mama pezöv itkunua.
Nina luadiv lumiaktua.*

Kartinka 1.2:

Zaduačča 8. Kirjuttuass’a šeizattakkua kolmen točkin neičči pidävät šanat. Jogo šanonnan lopusša šeizattakkua točka.

Millä midä ruatah?

Muada kynnetäh pluugalla. Leibiä leikatah... Heiniä niitetäh... . Kalua ongitetäh... . Halguo särgietäh....Pertie pyyhitäh.... Ruista leikatah...

(kossalla zneikalla, kolunalla, ongella, veičellä, vassalla).

Zaduačča 9. Lugekkua šanelenda. Jogo šanonnan jälgeh luadikkua pikkarane pietyndä. Šanelennasta kirjutelgua tädä vuoruo myöt’: enžistäh šanonnat kahešta šanašta, šiida kolmešta, šiida nelläštä, viiještä i jälgi-mittiän kuvvešta.

Talvella

Talvella harvah ozuttuačov päiväne. Jogi kylmi. Talvella rigeneh ollah pöyryt. Dorogan randoida myöt’ ollah šeizatettu vehat. Šeizotah suuret pakkazet. Rahvas suoriečetah lämbimih vuatteih. Lapšet turkizišša hypelläh pihalla. Hyö luajitah lumešta lumiakkua.

Zaduačča 10. Enžistäh kirjuttakkua šanonnat talveh näh, a šiida kezäh näh.

Päiväne äijäldi paistau. Lapšet valetah gorua. Ylähänä laulau kiurune. Naizet avannossa peššäh vuatteida. Pellošša žneikalla leikatah ruišta. Kolhoznikat regilöillä vejetäh halguo. Lapšet jovešša uijah. Koivut šeizotah lehtilöittä. Myö kävelimä meččäh marjah. Lähtei vihmat ukonjyrynke.

Zaduačča 11. Enžistäh kirjuttakkua šanonnat zavodah näh, a šiida kolhozah näh.

Zavodašša luajitah mašinoida. Kolhozan pellošša ei ole mežoida. Keviällä aivoin zavodittih kylviä. Kolhozah tuodih traktorin. Zavoda polučči premijan udarnoišta ruavošta. Kolhozašša kaikki mua on yhtehine. Ruadajat ruatah stankoilla. Aivoin huomneksella šoittav kolhozan paimen.

Zaduačča 12. Lugekkua stihane. Jogo šanonnan jälgeh luadikkua pietyndä. Kirjuttakkua šanonnat pöyryh näh, pakkazeh näh, lumeh näh.

Talvella

*Pöyry suuri. Dorogat katto.
Pakkane pattie. Katto muat.
Lumi valgie, Orahat peitti,
pellot katto. keviäh suat.*

Zaduačča 13. Luadikkua šanelenda. “Kol’a langei bruuduh”. Enžistäh šanelgua, a šiida kirjuttakkua. Jogo šanonda zavodikkua annettuloilla šanoilla. Jogo šanonnan jälgeh šeizattakkua točka.

Yhen kerran Kol'a . . . Jiä kerdah... Kol'a... Tämän dogadi. . . Hiän nošti . . .

Zaduačča 14. Näissä annettuloišša kahešša šanelennoišša šanonnat olah sevotettu. Kirjutelgua sih rukah, štobi liettäis sivottuačennuot šanelennat.

1

*Šiidä hänen valettih vejellä.
Hyö čuristih goralda.
Ol'a i Miša luajittih goran.*

2

*šiidä aijašta šuat mie varajan čiboida.
Mie kergiin vain uidie.
Yhen kerran milma rubei buškomah čiba.*

Zaduačča 15. Lugekkua iäneh Kartinkan 1.3 kolme šanondua. Kumbazella šanalla järeydy iäni enzymäzeššä šanonnašša? Toizešša? Kolmannešša? Kirjuttakkua nämä šanonnat i jogo šanašša piirdäkkiä ne sanat, kumbazišša järeydy iäni.

*Mama ruadar šuabritkašša kudojana.
Mama ruadar šuabritkašša.
Mama ruadar.*

Kartinka 1.3: Mama ruadau. . .

Zaduačča 16. Zen ze muone, kuin i endine, Kartinka 1.4

Zaduačča 17. Kirjuttakkua nämä šanonnat i jogo šanonnašša piirdäkkiä ze šana, kumbazešša lugiess'a järeydy iäni.

*Myö leikkuamma ruista zneikalla.
Myö leikkuamma ruista.
Myö leikkuamma.*

Kartinka 1.4: Myö leikkuamma...

Aeroplana humizou. Aeroplana humizou ylähänä. Aeroplana humizou ylähänä linnan piällä. Kol'a läzeydy. Kol'a läzeydy eglein. Kol'a läzeydy eglein yöllä.

Zaduačča 18. *Zen ze muone, kuin i endine. Lapšet männäh. Lapšet männäh školah. Lapšet männäh školah opastumah. Jogi kylmi. Jogi kylmi eglein. Jogi kylmi eglein yöllä. Pojiezda pietty. Pojiezda pietty edähänä. Pojiezda pietty edähänä stančašta.*

**Sanonnan loppuška iäni järenöy i paissessa,
sanonnan loppuška, pietylletäh.**

1.2 Šanoin sivottuačenda šanonnašša

Zaduačča 19. Oigieh složikkua šanat toine toizenke, štobi liettäis šanonnat. Primiera: Zavoda ruadau.

Zavoda ... Fuabrikka ... Kolhoznikat ... Ruadajat ...
(ruado, ruattih).

Mie ... Sie ... Hiän ... Myö ... Työ ... Hyö ...
(kirjutamma, kirjutetah, kirjutetteh, kirjutat, kirjuttav, kirjutan)

Pionerka ... Oktjabr'onka ... Komsomol'čat ...
(auttau, autetah).

Zaduačča 20. Oigieh kirjutelhua šanat toine toizenke niin, kuin pidäy mielä myöt'. Kaččokkua, kuin muuttuačetah sanoin loput. Primiera: Oliin zavodašša. *Läksiin ... Oliin ...* (zavoda)

Varustuačettih ... Suačen ... (keviä)
Oššiin ... Kirjutan ... (kynä)
Tuodih ... Leikatah ... (žneika)
Seizatan ... viritiin ... (lampa)
Oššiin tetratin ... (kooperativa)
Annoin šanan olla ... (udarnikka)

Zaduačča 21. Kirjuttellešša točkin neičči šreizattakkua šanondoih šanat, kyžyndöidä myöt'. Kyžynnät kirjuttuašša propustikkua.

Talvella

Piha on kattuaččen ... (millä?)

Lapšet čuriššah ... (mildä?)

Linduzilla varoin lapšet riputettih ... (min?)

Kartazeh pirotettih ... (midä?)

Kartazešta syödih ... (ket?)

Jogi kattuači ... (millä?)

(suksiloilla, lumella, kartazeh, muruo, linduzet, jällä)

Zaduačča 22. Kirjuttellešša skobkišša annetuot šanat muutakkua kuin pidäy.

Udarnikka Belov objavi iččien (udarnikka).

Belov ei myöhäššy (ruado).

(Belov) mašina nagoli blestiy.

Belov hyviin čistiy (masina).

Ruadajat soreunuičiečetah (Belov).

Zaduačča 23. Kirjuttellešša, točkin neičči, šreizattakua sanat kyžyndöidä myöt'.

Fed'a on vielä pieni.

Hiän on ... (mittä?)

Galstukka anduačov vain ... (kellä?)

Fed'an velli Vas'a on ... (ken?)

8

Hiän kävelöy ... (kunne?)

Fed’a oli otrjuadašša ... (kenenke?)

Pionerat käveldih ... (minke?)

(pioneralla, galstukka, otrjuadah, pionera, barabananke, Vas’anke).

1.3 Šuuri bukva nimilöiššä

Zaduačča 24. Kirjuttakkua omih tetrattiloih nimet portrietoin alda. Myttynäzeštä bukvašta pidäy kirjuttua nimi, tuaton nimi i famil’a?



Vladimir Iljic
Lenin.



Josif Vissarionovic
Stalin

Kartinka 1.5: Lenin da Stalin.

Zaduačča 25. Kirjuttakkua nimi, tuaton nimi i familja, primierua myöt’: *Miun tuattuo kučutah Aleksei Nikolaevič Kirillov.*

Miun muamuo kučutah ...

Miun dieduo kučutah ...

Miun vellie kučutah ...

Miun čikkuo kučutah ...

Nimi, tuaton nimi i familja kirjuttuačetah suurešta bukvašta.

Zaduačča 26. Kirjuttakkua enžištä brihaččuzin nimet, a šiidä tyttözin nimet. Jesli, kumbane suuri bukva jygiel di kirjuttuačov, kirjuttakkua händä monikerdua.

*Maša, M.M.M, Anni, A.A.A,
Timo, Petja, Olya, Iro,
Jelya, Fedja, Ulli, Miša,
Kolja, Nina, Julja, Saša,
Žura, Yura, Zina, Zoja,
Zenja, ŽŽŽ, Boya, B.B.B,
Tolja, Tenja, Dunja,
Griša, Tonja, Daša, Paša,
Nyša, Tanya, Nataša,
Galja, Svetlana, Rita,
Seryoza.*

Kartinka 1.6: Nihilöi.

Zaduačča 27. Kirjutellešša lopetelgua nimet i familjat.

Tänpiänä dežuuritah Zina Vinogradova i ...

Šelgiet tetratit ollah: Kol' alla, Volod' alla i ...

Tänpiänä školah myöhäššyttih Vasil'eva Tan'a i ...

Huomena ruvetah dežuurimah Krilova Katti i ...

Sanitarnoišša komissijašša ollah: Nina Smirnova i ...

*Jälgimäzen seinägazietan nomeran kirjutettih Antonova Natasa, Alek-
sejev Saša i ...*

10

Zaduačča 28. Kirjuttakkua enžištä linnoin nimet, šiidä kyliin nimet i jogiloin nimet.

Linna Mosku, kylä Ozruška, jogi Volga, linna Kalinina, jogi Neva, linna Petrozavodska, kylä Koivuška, jogi Don, linna Leningrada, kylä Kurgi, jogi Dnepra, kylä Zaruvčča, linna Har’kova, kylä Kolmodvorka, linna Stalingrada, jogi Oka.

**Linnoin, s’olein, kyliin i jogiloin nimet
kirjuttuačetah šuurešta bukvašta.**

Zaduačča 29. Kirjuttakkua enžištä kolhozan nimet, šiidä zavodoin nimet.

Zavoda “Amo”, kolhoza “Ruskie Aho”, zavoda “Serp i Molot”, kolhoza “Uuzi Eländä”, zavoda “Dinamo”, kolhoza “Ruskie Kylväjä”, kolhoza “Pioner”, kolhoza “Udarnik”, zavoda “1 Maja”.

Zaduačča 30. Kirjuttuašša šeizattakkua točkin neičči nimet.

Myö elämmä linnašša ... (kyläššä, s’olašša) Miän joven ruučan nimi on ...

Zaduačča 31. Kirjuttakkua enžištä lehmin, a šiidä koiriin nimet.

Bel’sa, Mussikko, Žučka, Buura, Tuzikka, Riza, Damka, Krasotka, Šarikka, Barsikka, Bel’anka, Trezorka, Kaštanka, Pestruška, Zor’ka, Malčikka.

Zaduačča 32. Kirjuttakkua tetrattiloih oman kolhozan, lehmiin i heboziin nimet kumbazie muiššatta.

Žiivatoin nimet kirjuttuačetah suuresta bukvašta.

1.4 Sloga i šanoin perenesindä

Zaduačča 33. Kuin työ rubietta kuččumah mečäššä mamua, konza hiän on edähänä?

Sanoin čuastiloida šanuoss’a, ozual’gua kiällä. Kuin työ rubietta kuččumah Mašua. Šanoin čuastiloida šanuoss’a, ozual’gua kiällä. A kuin työ rubietta kyččumah Mihailua, Hodarie, Natasua?

Zaduačča 34. Šanat Mama, Maša, Mihaila, Nataša, Marisa, erottakkua piirroksillä slogiksi. Primera: Ma-ma, Ma-ša.

Šanat ollah čuastiloišta — slogišta.

Zaduačča 35. Yhteyttäkkiä slogat šanoih. Myttynäzet sanat lietäh. Kirjuttakkua hiät. Kirjuttuass’a jagakkua piirräksillä slogih.

$$\left\{ \begin{array}{l} Ma \\ Di \\ Si \end{array} \right\} ma \quad \left\{ \begin{array}{l} Ta \\ Va \\ A \end{array} \right\} kka \quad Va \left\{ \begin{array}{l} n'a \\ r'a \\ s'a \end{array} \right\}$$

Zaduačča 36. Erottakkua slogih. Primera: va-kka, ta-kka me-čča kukka, tukku, seppä, sukka, kukko, velli

Zaduačča 37. Kirjutelgua piirretyöt šanat i erottakkua slogih. *Vellessä on hyvä košša. Kurret uijitteh lendoh. Katti i Anni lähtei meččäh. Kukka šeizou ikkunalla. Kukko laulau. Suuri tammi šeizou meččäššä. Mama käski tuvva vettä.*

Reunakkeh kaksi yhen muost’a bukvua erottuačetah yhteh slogah.

Zaduačča 38. Šanokkua nimet, miššä jälgimäne sloga on *d’a, n’a, t’a, sa, ra*. Šanokkua nimet, miššä enzimäne sloga on *Pa, Sa, Ni, Sa, N’u, Ko, Va*.

Zaduačča 39. Kirjuttuass’a tävvendäkkiä linduloin nimet. Slogat erot-takkua piirräksillä.

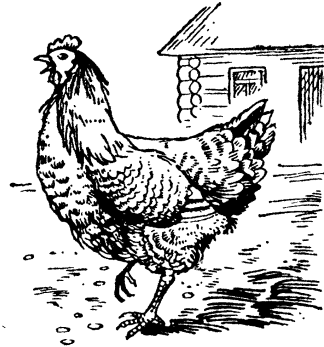
Linnut

šor... , piäkšy... , ... ru, ti... , kiu... , ... go, gu... , ka... , ... kko
(Harakka piäkšyne, gul’une, digo, guru, kiurune, sorza, tikku, kana, kukko)

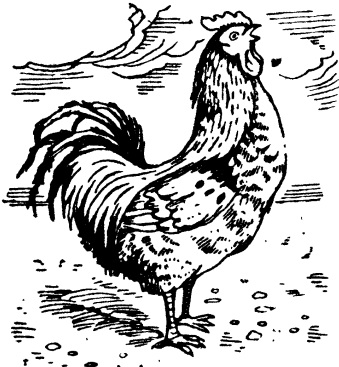
Zaduačča 40. Erottakkua slogih šanat annettuo primierua myöt’ jogo paččahazešta.



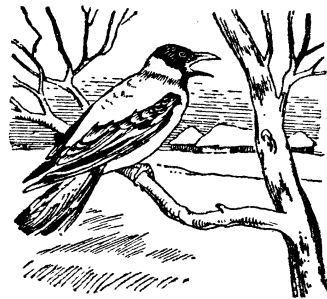
Ku-ku!



Ka-ka-ka!



Ku·ku-re·ku!



Bra!

Kartinka 1.7: Linduloi.

mua-mo	ai-da	vei-čči	poi-ga	mui-gie	kniiga
tuatto	aitta	veikko	toine	puine	viizi
ruado	aiza	heinä	koira	puikko	kiiseli

Zaduačča 41. Točkin neičči kirjuttakkua sloga, kumbane pidäy. Slogat jagakkua piirräksillä.

o-pas...ja, ka-la-nie..., o-mbe...ja jö-tki-nie..., rua...ja, pa-ja-nie..., ma...ni-sta, tra...ri-šta.

Zaduačča 42. Lugekkua “Okt’abr’atoin virzi” slogie myöt’. Jogo slogua šanuoss’a, ozual’gua kiällä. Šiidä kirjuttakkua kaikki šanat kahešta slogašta, kolmešta i nelläštä slogašta.

Oktjabrjatoin virzi

*Yksi, kakši, kolme, nellä,
harpi, harpi veššelemmä.
Okt'abr'onka lapši pieni,
kazvau-pionera lienöv.*

Zaduačča 43. Kirjuttakkua nimet (Kartinka 1.8) porjuadkua myöt'.
Enžištä yksislogahizet, šiidä kaksi slogahizet, šiidä kolme slogahizet.

*Tivana, Borissa, Pedri,
Marina, Vladimir, Kim,
Mihaila, Timo, Niila,
Roigo, Valentina, Vera,
Nikolai, Jurgi, Okuli,
Sergei, Anni, Oletsi,
Olyga, Maryu.*

Kartinka 1.8: Kirjuta 1, 2, 3 slogahizet nimet

**Konza šana ei mahu yhellä stročkalla, nin
voit yksi, einin moni slogua perenessie
toizella stročkalla.**

Zaduačča 44. Lugekkua stihane i erottakkua piirräksillä slogiksi.

Masinat

*Muailman ruadajat,
kuunelkua, kuunelkua!
Judiššah motorat,
koleššah sestern'at,
čuhiššah remenit;
vabiššah privodat.
Mašinat šoitetah,
motorat lauletah,
hyö meilä uvven,
elennän annetah.*

Zaduačča 45. Kirjuttuass'a ozuttakkua piirröksillä, kuin voit perenessie šanat, yheldä stročkalda, toizella stročkalla. Primiera. Molotilka. Molotilka. Mo-lotilka. Molotil-ka.

Komsomol'eča. Radio. Kino. Kluuba. Zavoda. Fuabrikka. Udarnikka. Kolhoza. Traktora. Vejalka. Sejalka. Žneika. Kosilka. Pluuga. Pionera. Kommuništa. Okt'abr'onka.

1.5 Iäni

Zaduačča 46. Jagakkua slogih šanat: *Eris kirjuttakkua vain enžimäzet slogat.*

Nimitäkkiä nämä slogat.

Erottuačetah-go slogat: au ei vielä čuastiloiksi?

Kirjutelgua näištä ze šanoišta, vain toizet slogat. Voit-go sloga **ro** erottua vielä čuastiloiksi? A sloga **go**? Sravnikkua slogat **ro ho i lo**. Mi heiššä on yhen muone, a mi eu yhen muone?

Zaduačča 47. Kirjuttuass'a lopettakkua pidävillä iänilöillä, primiera: Koira urajau r-r-r.

Tuvli ulvou ..., Gudka gudiv ..., Paravoza humizou..., Lehet heliššah..., Mies korautau...

(sss, rrr, hhh, u-u-u)

Zaduačča 48. Löydäkkiä yhen muozet iänökset, kumbazet ollah jogo stročkan šanoišša. Kirjuttakkua nämä iänökset eris.

1. *Kana, kala, kazi, šuapka, kukat, takat.*

2. *Torelka, t'orka, uhvatta, stola, stuula, stokana.*
 3. *Käzi, vezi kolhoza, luzikka, zirkalo, zavoda.*
 4. *Linna, liha, lehti, pala, lauda.*
- Sanat ollah iänilöistä. Iänet ozuttuačetah bukvilla.

1.6 Iäni i bukva

Zaduačča 49. Lugekkua vuorokkeh šanat: enžištä šana enžimäzeldä stročkalda, a šiidä toizelda i kuunelgua, kuin sanuočetah ložiemmat bukvat.

*pouda rauda tuuli kauha
vakka kova talvi vaški*

Zaduačča 50. Žen-Že muone, kuin endine.

Täyzi pöyry keyhä tyyni

Zaduačča 51. Kirjutelgua šanonnat, šanoišša točkin neičči, kirjuttakua pidävät bukvat.

*Sygyzylä nagoli tu... lo... Miša kä... y skolah. Sasa no... zo... aivoin.
Miän hebone on ty... ni. Šan'alla on ku... zi vuotta. Tä... zi vakka ruiš-
ta. Talvella rigeneh on pö... ry. Van'a lö... di avuamen. Velli jovella
py... däy kalua.*

Zaduačča 52. Lugekkua šanonnat. Kuin kuulutah piirrettylöiššä šanoišša jälgimäzet bukvat?

*Velli lugou. Velli kyndäy. Tuatto kirjuttau. Tuatto kylväy. Opastaja opas-
tau. Čikko niittäy.*

Zaduačča 53. Lopettakua šanonnat. Primera: Plotniekka strojiu.

*Traktorišta ... Kudoja ... Seppä ... Kalaniekka ... Ombelija ...
Niittäjä ... Opastuja ... Stol'ari ...
(tagou, strugiu, niittäy, kudou, opastui, pyydäy, kyndäy).*

Zaduačča 54. Kirjuttakua primierua myöt':

*nostau, hyppiäy, ost..., kaččo..., katt..., leikk..., nägi..., ott...,
kävel..., pili..., kand..., paist..., män..., nagr..., pan...*

Zaduačča 55. Lugekkua, kuin kuuluu yhenmuone otmietittu bukva, enžimäzeššä paččahazeššä i toizeššä.

<i>Käzi</i>		<i>Kazi</i>
<i>Karbalo</i>		<i>Käbälä</i>
<i>Kurgi</i>		<i>Kylgi</i>
<i>Tätä</i>		<i>Tuatto</i>
<i>Lämmiin</i>		<i>Lampa</i>
<i>Värči</i>		<i>Vaza</i>

Zaduačča 56. Kirjutelgua šanonnat i šeizattakkua točkin neičči pidävät bukvat.

Kazi pyydä... hiirdä. Mivla kivistä... käzi. Traktora kyndä... as-toiččo... kylvä... puiččo... | sellittä... Mečäššä kazva... lozie näre. Ruskuo... aivoin päiväzen nouzendaranda. Jogi keviällä virdua... ylen boikko. Tuuli nošta... suuren pöyryn. Tänäpäniä tuulo... vilurannašta. Kolhoza vedä... školah halguo. Pakkane kylmättä... päiväne sulua...

Zaduačča 57. Muutakkua i kirjuttakkua primierua myöt’ sanat i sravnikkua iänilöidä myöt’ i bukvie myöt’.

<i>Tuatto tuatot</i>	<i>Kappa kapat</i>	<i>Kukka kukat</i>
<i>Muamo ...</i>	<i>Näppi ...</i>	<i>Kukko ...</i>
<i>Čikko ...</i>	<i>Mečča ...</i>	<i>Tukku ...</i>
<i>Akka ...</i>	<i>Vičča ...</i>	<i>Takka ...</i>
<i>Ukko ...</i>	<i>Očča ...</i>	<i>Aitta ...</i>

Zaduačča 58. Kirjuttakkua šanonnat i piirdäkkiä ne sanat, miššä on reunakken kaksi yhen muost’a bukvua.

Yhen kerran Katti Natto i mie kävelimä meččäh. Mečäššä myö näimmä oravua. Orava kočči oksalda oksalla. Ikkunalla kukkiu kukka. Anni joi vettä. Pikkarane tyttöne kizuu pihalla.

Zaduačča 59. Lugekkua virryt. Kirjutelgua sanat, miššä on reunakkeh kaksi yhen muost’a bukvua.

Muariezen

*Muariezen, Muariezen,
muamos kuččuu kodihize.
Yö pimikkäne, vezi vilukkane.
Lesniččazet libiezet,
gorniččazet korgiezet.
Ken nämä luadi?
Kirves nämä luadi.*

Yksi iäni rigeneh ozuttuačov kahella bukvalla.

1.7 Pehmittäjä znuakku

Zaduačča 60. Lugekkua šanonnat. Kuin kuuluu bukva jälgimäziššä šanoišša, enzimäzellä i toizella stročkalla.

1. *Ajau pelduo myöt’.*
2. *Midä sie myöt’?*

Zaduačča 61. Kirjuttuass’a lopettakkua šanonnat.

*Jänis hyppiäy pelduo ...
Ruveča virduau meččiä ...
Kol’a astu sildua ...*

Zaduačča 62. Kirjuttakkua šanonnat. Znuakku ’ piirdäkkiä.

Miun tuatto on bol’sevikka. Miun velli on komsomol’ča. Mišalla ollah kon’kat. Sašalla knižkoilla varoin on oma pal’čane. Vembeleššä rippuu kol’čane. Bol’ničča on läššä. Vihmasta veješšä nouššah bul’bukat.

Zaduačča 63. Lugekkua kaikki šanonnat i kirjuttakkua ne šanat, miššä on bukva znuakku ’.

Okt’abr’a on trudičijoin pruzniekka. Man’a on pionerka. Vas’a on pionera. Šan’a on okt’abr’onka.

Zaduačča 64. Lugekkua šanonnat i kirjutelgua nimet. *Kol’a lugou.*

L’osa uiččou. Vas’a kirjuttau. Pet’a pyydäy. N’usa ombelou. Man’a resuiččou. San’a pežöv. Ol’a syöy. Tan’a kizuau. Pol’a nieglou. Fed’a kaččou. Jel’a laulau. St’opa särgöy. Volod’a kuundelou.

Zaduačča 65. a) Kirjutelgua vain keviäkuut b) Kirjutelgua vain kezäkuut. g) kirjutelgua vain sygyzykuut; č) kirjuteloua vain talvikuut. *jan-*

18

var'a, fevral'a, marta, aprel'a, mai, ijun'a, ijul'a, augušta, sentabr'a, okt'abr'a, nojabr'a, dekabr'a.

Zaduačča 66. Lugekkua šanonnat. Kirjutelgua kaikki sanat, miššä on pehmittäjä znuakku.

Myö skolašša opassumma 8 kuuda: sent'abr'an, okt'abr'an, nojabr'an, dekabr'an, janvar'an, fevral'an, martan i main. Myö skolašša opastuma lugomah, kirjuttamah, resuimah, klejimäh, kizuamah i laulamah. Myö opastuma auttamah toine toizella ruadua.yheššä.

Lugu 2

TOINE VUOŽI

2.1 Kyžyndäšanonda

Zaduačča 1. 1) Virazitel’no lugekkua stihotvoren’a. Lugekkua näin: yksi lugov kyzynnät, toine otvietat. Kuunnelgua, kuin mänöy iäni kyzynnäššä. Myttnäne znuakku seizou šanonnan lopušša kyzynnänke? 2) Kirjutelgua vain yhet kyzynnät.

K. Kenen nämä konnut: puasn’at i pellot?

O. Nämä kaikki ollah miän kolhozoin muat.

K. Midä tämä strojitat ylči päivät i yöt?

O. Kivizie kodiloida, jo lopetellah nyt.

K. Mi tämä lienöv?

O. Zavoda lienöv. Jogo vuotta tuhatat, masinua meilä andau.

Zaduačča 2. Lugekkua kyzynnät i jogo kyzyndäh otvietikkua yhellä šanalla: Da. En. Šiidä tämä kirjutelgua.

Hambahie sie čistit? Ennen syöndiä käzie pezet?

Kylyh kävyt? Pertie pyyhit? Pertin ikkunua avualet?

Vuatteida čistit? Ennen maguandua peziečet?

Strugie mahat? Resuija mahat? Lugie boiko mahat?

Kirjua kirjuttua mahat? Uija mahat?

Kyzyöššä iäni vienovduu.

Zaduačča 3. a) Lugekkua kyzynnät važamešta paččahazesta i otvietat oigiešta paččahazešta. Kuin työ luvetta kyzynnät i kuin luvetta otvietat?
b) Kirjutelgua kyzynnät i jogo kyzynnän jälgeh kirjuttakkua otvietta.

Kyzynnät	Otvietat
<i>Serjoza läziv?</i>	<i>Serjoza läziv.</i>
<i>Hiän maguav?</i>	<i>Hiän maguau.</i>
<i>Häneššä on ägie?</i>	<i>Häneššä on ägie.</i>
<i>Hiän prostudiečči?</i>	<i>Hiän prostudieči.</i>
<i>Händä leččiv dohtari?</i>	<i>Händä leččiv dohtari.</i>

Zaduačča 4. Jogo šanonda lugekkua kaksi kerdua: enzištä kuin kyzyndä, šiidä kuin otvietta.

Meilä liev ekskursija. Myö lähemmä meččäh. Tänpiänä hyvä siä. Vihmua ei lie. Kaikin lähtietäh ekskursijah. Otamma keralla vakkazet.

Zaduačča 5. Lugekkua otvietat oigiešta paččahazešta. Arvakkua mytynäne oli kyzyndä. Kirjuttakkua kyzyndä.

Kyzynnät	Otvietat
... ?	<i>Mečäššä.</i>
... ?	<i>Leikkain halguo.</i>
... ?	<i>Tätänke.</i>
... ?	<i>Oravua.</i>
... ?	<i>En pyydän.</i>

**Sanonda kyzynnänke kuečuočov kyzyndäsanonnaksi.
Hänen jälgeh kirjuttuačov kyzyndäznuakku ?.**

Zaduačča ; 6. Lugekkua važamešta i oigiešta paččahazesta sanonnat. Ollah-go yhen muozet šanonnat? Kirjutelgua oigiešta paččahazešta šanonnat. Andakkua otvietta jogo kyzyndäh. Primiera: käveliit-go sie sieneh? (käveliin, en kävellyn).

<i>Sieneh sie kaveliit?</i>	<i>Käveliit-go sie sieneh?</i>
<i>Kolhozašša kezällä ruavoit?</i>	<i>Ruavoit-go kezällä kolhozašša?</i>
<i>Traktorin ruaduo näit?</i>	<i>. Näit-go traktorin ruaduo?</i>
<i>Marjah käveliit?</i>	<i>. Kaveliit-go marjah?</i>

Kyzyndä šanonnašša regeneh on čuastine -go.

Zaduačča 7. Erotakkua lehti puolekkah. Važemeh randah kirjuttakkua anketan kyzynnät, oigieh randah, neih otvietat.

Anketta

1. *Kuin siun nimi, tuaton nimi, familja?*
2. *Äijä-go on siula vuotta?*
3. *Kuin kuččučov siun skola?*
4. *Miššä hiän on?*
5. *Kumbazešša sie gruppašša opassut?*

Zaduačča 8. Kirjutelgua nämä šuutkat i pribautkat i šezattakkua, miššä pidäy točka, einin kyzyndäznuakku.

Suutkat i pribautkat

Midä ruat?
En ni midä.
A hiän midä?
Miula autau.
Koira, midä haukut?
Hukkie pöllättelen.
Koira, midä hännän liččait?
Hukkie varajan.

Zaduačča 9. Jogo piirretyöllä šanalla kirjuttakkua kyzyndä. Enžistäh tämä luadikkua šanuon. Primiera: *Min Petja kuulusti yöllä ikkunašta?*

Kolhozan vihaznikat

*Yöllä Petja kuulusti ikkunašta **ravun**. Hiän hypähäldi **pihalla**. Pihua myöt' hyppäi **rahvaš**. Kolhozan ptičnikan taguana nägy **šavu**. Palo lehmiin **tanhuo**. Hänen viritettih **kulakot**. **Kolhoznikat** väliän šammutettih palon. **Kulakot arestuidih**.*

22

Zaduačča 10. Lugekkua šanonnat. Kuin kirjuttuačov kyzyndäčuastine –go? Kirjutelgua kyzyynnät. Andakkua heih otvietat.

On-go soreunovan’a?

Tuli Fed’a skolašta kodih. Fed’alda muamo kyzy:

Fed’a, on-go teilä skolašša soreunovan’a?

Olet-go sie udarnikka?

On-go siula kirjutettu dogovora?

**Sanonnašša čuastine -go, aiviin kirjuttuačov eris.
Ennen händä šeizattuačov piirrös.**

Zaduačča 11. Kirjuttakkua tävvet otvietat. Otviettoih varoin ottakkua kyzyynnöistä pidävät šanat.

Ruskien armiin vozd’a

Ken on Ruskien armiin vozd’a? (Klim Efremovič Vorošilov). Kumbazišta vuoziloišta Vorošilov rubei ruadamah šahtašša? (kuuvešta vuuvešta suat). Äijän-go hiän sai päiväššä? (kymmenen kopeikkua); Midä hiän ruado tämän jälgeh? (oli paimenena, kazakkana kulakošša, ruadajana zavodašša). Mištä šyöt’ händäh äijän kerdua arestuidih i työnneldih? (borčuinnašta šyöt’, ruadajan klaššan vihaznikoinke).

Midä ruado tovarišša Vorošilov okt’abr’an revol’učijan aigah (komanduičči ruskeilla bojevoiloilla otr’uadoilla).

Zaduačča 12. Kirjuttakkua täydeläzet otvietat.

Okt’abr’an revol’učija

Mintäh revol’učija šanuočov Okt’abr’an? Mytynäne partii rukovodi revol’učijalla? Ken silloin rukovodi kommunistoin partiilla? Kenen oldih Okt’abr’an revol’učijah šuat fuabrikat, zavodat i paremmat muat? Kenen ollah nämä kaikki nyt?

(Žentäh, što hiän oli okt’abr’alla; kommunistoin partii; Lenin; fabrikan-toin, zavodčikoin i pomeššikoin; ruadajoin i hressiänöin.)

2.2 Ravahandasanda

Zaduačča 13. Lugekkua tämä stihotvoren’a. Lugekkua kuulovaldi i verazitel’no. Myttynäne šeizou znuakku počti jogo šanonnan lopusša? Kirjutelgua stihotvoren’a.

Gudiv, kiehuu kučunnašša randa

– *Tovariššat druužno!*

Viät kaikki andua!

Šahtoišša, peldoloišša,

udarno ruadua i

– *enämbi kylviä*

ruišta i vehniä!

– *Enämbi andua,*

stalie i ravdua!

Zaduačča 14. Lugekkua verazitel’no nämä šanonnat (lozungat) i kuunelgua iänen tona. Myttynäne znuakku šeizou jogo šanonnan jälgeh? Kirjutelgua lozungat.

Kaikin ruavolla!

Pois progul’sikat!

Pois kulakot!

Olgah tervehet udarnikat!

Olgah terveh Ruskie armii!

Olgah terveh tovarišša Stalin!

Ravahtuass’a iäni vägövöidyy.

Zaduačča 15. a) Lugekkua jogo primiera važemesta i oigiesta paččahazešta. Myttynäzellä tonalla työ luvetta šanonnat oigiešta paččahazesta? Myttynäne znuakku šeizou näin šanoin lopusša?

b) Kirjutelgua primierat oigiešta paččahazešta.

Hill’akkane ilda *Ah, myttynäne hill’akane ilda!*

Tiälä igävä *Kuin tiälä on igävä!*

Hiän čudakka *Myttynäne hiän čudakka!*

Paha siä *Nu i siä!*

Guljaičeld’ma *Ka niin guljaičeld’ma!*

Magie kalarokka *Min on magehune kalarokka!*

**Ravahandasannonnan lopusša kirjuttuačov
ravahandaznuakku !**

Zaduačča 16. Kirjutelgua enžistäh ravahandasannonnat, a šiidä kyžyndäšannonnat.

Ken tämä, ruavon hylgäi ennen aigua?

Ken tämä humalašša ruadau aivin?

Perra, barabana, kerävvys trevoga!

Ajamma pois ne, ket ruadua ei tahota!

Zaduačča 17. Lugekkua šanelenda. Kirjutellešša, miššä pidäv, seizatakkua točka, einin kyzyndäznuakku.

Hiän on koišša.

Hiän on koišša?

A, hiän jo on koišša!

Kalarokka on magie.

Kalarokka on magie?

Min on magehune kalarokka!

Gul'aičeld'ma.

Gul'aičeld'ma?

Ka nin guljaičeld'ma!

Zaduačča 18. 17. zaduačašta kirjutelgua kaikki kysyndäšannonnat, a šiidä kaikki ravahandasannonnat. Lugekkua jännyöt sanonnat. Millä hyö eu yhen muozet kirjutettuloinke šanonnoinke.

**Sanonda, kyžynnättä i ravahannatta,
kuččuočov šanelendašannonnakši.**

Zaduačča 19. Lugekkua šanelenda. Kirjutellešša, miššä pidäy, seizatakkua točka, einin kyzyndäznuakku, einin ravahandaznuakku, einin piirrös.

Skolan sobran'ašša

Predsduatelja avai sobran'an

– Kaikin go, tuldih

–Kaikin Kaikin

Miša kyzy predsduatel'alda

– Voit miula šanuo šanonda

– Šano

- Mie predlagaičen enžistäh obsudie miän klaššan por’uadkat,
a šiidä jo paišša ekskursijah näh
- Verno Verno Ekskursijah näh jälgeh
- A myö emmä rubie Emmä rubie
- A šie midä ravizet
- Da mih näh paiššah Mie en kuulun
Predseduatel’a luadi por’uadkan
- Elgiä raviskua i kuunelgua predseduatel’ua
Kaikin hillettih

Zaduačča 20. Kirjutelgua omašta luvendakniigašta kaksi ravahandašanondua i kaksi kyzyndäšanondua.

Zaduačča 21. Sočinikkua i kirjuttakkua omat šanelendašanonnat, kyzyndäšanonnat, ravahandašanonnat.

2.3 Avatuot i salvatuot iänet

Zaduačča 22. Šanokkua yksiin kai nämä iänet:

a, o, u, e, ö, y, b, m, n, l, p, t Kumbazet näištä iänilöištä šanuočetah enämmäldi suun avuannanke? Kumbazet heistäh šanuočetah vähemmäldi suun avuannanke? Kumbazie iänilöidä šanuoss’a vozduha suvšta lähtöy vällemmäldi? Kumbaziinke iänilöinke hiän lähtöy kiindiemmäldi.

Vokalat da konsonantat

vokalat: a, o, u, b, e, i, y, ä, ö
konsonantat: b, c, č, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, š, t, v, z, ž, dž

Alguperäzessä tekstassa vokaloit sanotah avattuloiksi iäniksi, konsonantoi salvattuloiksi iäniksi.

Alfavitta

Aa	Ää	Bb	Cc	Čč	Dd	Ee	Ff	Gg	Hh
a	ä	be	tse	tše	de	e	ef	ge	ha
Ii	Jj	Kk	Ll	Mm	Nn	Oo	Öö	Pp	Rr
i	jot	ka	el	em	en	o	ö	pe	er
Ss	Šš	Tt	Uu	Vv	Yy	Zz	Žž	DŽdž	
es	ša	te	u	v	y	zet	že	dži	

Zaduačča 23. Šanokkua yksiin iänet **ä, ö, y**, da šiidä **a, o, u**. Kuin kuulatah nämä iänet? Millä eu yhen muozet hyö kuuluo myöt’?

Iänet ä, ö, y kuččuočetah pehmeiksi iänilöiksi.
Iänet a, o, u kuččuočetah koviksi iänilöiksi.

Zaduačča 24. Kirjutelgua alfavitašta kaikki konsonantat. Äijä-go heidä on kaikkiedah?

Zaduačča 25. Lugekkua šanat, oigieh šanuon bukvie. PSFSR (pe-es-ef-es-er), SSSR, ČK, VKP(b).

Zaduačča 26. Nimet kirjuttakkua alfavitan vuoruo myöt’. Kumbazih bukvih eu nimilöiä? Ill’a, Sof’a, Ol’ga, Borišša, Marju, Vera, Zoja, Anni, Dar’a, Nina, Pet’a, Tan’a, Timo, Van’a, Grisa, Johora, Hodari, L’osa, Kol’a.

Zaduačča 27. Sostuavikkua tiän gruppan kaikin opastujia spiska alfavitan vuoruo myöt’. Primiera:

1. Aljosina Vera.
2. Äbäzöjev Illja.
3. Burlakov Fedor.
4. Čudina Tatjana.

Zaduačča 28. Löydäkkiä šapikkozešta iellehpäizet šanat: 1. Okt’abr’onka, pionera, komsomol’ča, kommuništa. 2. Traktora, sejalka, molotilka, vejalka.

2.4 Ži i Ši

Zaduačča 29. Jogo predmettah näh kirjuttakkua mi hiän on, einin mih varoin. Piirdäkkiä šanat kumbazišša ollah slogat **ži, ši**.

šiga žiivatta kukšina ... hirži ...
šieglä ... širma ... šina ...
čžiikkä ... karžina ... šineli ...

(lindu, astie,. miebeli, vuattie, kolessun čuasti, sellittiäššä, strojindah varoin, pidiäššä einchie).

**ži ši aivin kirjuttuačetah bukvanke i
primieraksi: šiga, hirži.**

Zaduačča 30. Kirjuttuass’a piirdäkkiä šanat, miššä on sloga ši. Šiidä nämä šanat kirjutelgua eris.

Guomnošša

Mie käveliin guomnoh ruadamah. Šielä miän kolhoza molotilkalla puičči kagrua. Ruado mäni ših rukah: yksi mieš ajeli hebozie. Kahenkes leikottih čirpilöillä sideilöidä. Yksi mieš kobraziin pani molotilkan hambahih kagrua. Kolmenkeš puiseldeh puiduloida olgiloida i šivottih kubuloih.

Toizešša randua šellitettih kagroida vejalkalla. Vejalkašša on äijä šieglua. Ručkua pyörittään šieglat lekutah. Kagra šieglöišta läbi mänöy i šellittiäčöv.

Mie autoin čirpillä leikata šideidä. Šiidä mie ajeliin hebozie. Hebozet milma ei ylen kuuneldu. Mie heidä rubein pergamah ruosalla. Brigadira Sirmakov miula ei andan tämän tuačči enämbi ajella hebozie. Hiän šano: žiivattua pergua ei voi.

Zaduačča 31. Kirjutelgua šanonnat. Piirdäkkiä šanat, miššä on sloga ži. Vesseläldi kuuluu opastujin virži. Mužikat lähtei niittämäh, a naizet haravoimah heiniä. o

Meilä nyt on uvzi škola. Kuuži brihačust’a ruatah školan ogordašša. Lozie hirži venyy puun’an luona. Enzimäne paras opastuja on Žirkova Tan’a. Lindune čizikkä hyviin laulau. Näreiköštä keräimmä äijän riizikkiä.

2.5 Konsonantoin pehmittäjä znuakku

Zaduačča 32. Lugekkua šanat: enzymäzeštä i toizešta stolbikkazešta, šiidä kolmannešta i nellännešta. Myttyöt vokalit ollah enzymäzen i kolmannen stolbikkazen šanoišša? A toizen i nellännen? Kuin kuulutah konsonantat šanoišša pehmeinke iänilöinke? A kovinke?

1	2	3	4
<i>käzi</i>	<i>kazi</i>	<i>silmä</i>	<i>silma</i>
<i>kylmä</i>	<i>kulma</i>	<i>työ</i>	<i>tuo</i>
<i>kyly</i>	<i>kulu</i>	<i>lyvvä</i>	<i>luvva</i>
<i>lyö</i>	<i>Iuo</i>	<i>löfkytä</i>	<i>loukuta</i>
<i>vällä</i>	<i>valda</i>	<i>vähä</i>	<i>vaha</i>

**Pehmeinke vokaloinke konsonantat
rigenemmä kuulutah pehmielä.**

Zaduačča 33. Lugekkua i kirjutelgua šanonnat. Piirdäkkiä sanat kovinke vokaloinke. Kirjutelgua eris sanat pehmeinke iänilöinke.

Maša on urhakka tyttöne. Šygyžyllä vilustuačou. Harmua jänis talveksi valguou. Miän kylä on šoma. Školah meilä on läššä kävellä. Lötöt eletäh veješšä i heiniköššä. Rihma luadiečov työštä i hlopkašta. Reižikkä kažvau mečäššä. Myö olemma udarnikat. Daša školah aiviin myöhäštyy. Peškiä käzie ennen šyöndiä.

Zaduačča 34. Jogo annettuoh šanah kirjutelgua vaštamielizet sanat.

<i>edähänä läššä</i>	<i>alahana ...</i>	<i>kaida ...</i>	<i>kebie ...</i>
<i>kova ...</i>	<i>korgie ...</i>	<i>vilu ...</i>	<i>valgie ...</i>
<i>endine ...</i>	<i>äijä ...</i>	<i>lozie ...</i>	<i>tyhjä ...</i>

(jygie, vähä, lämmin, pehmie, ylähänä, magie, mušta, kaida, hoikka, nykyne, tävži).

Zaduačča 35. Kirjutelgua šanelennat i piirdäkkiä sanat kovinke konsonantoinke. Vallikkua i kirjuttakkua eris sanat pehmeinke konaonantoinke.

Hukat kyläššä

Yhen kerran mie jalgevvuin yöllä ravušta. Kačon šeizou mama ikkunan luona, itköy i ravizou “Hukat! Hukat”. A tuattu eulun koišša.

Azie oli talvella. Kuuluu vain kuin pakkane pergau i hukat ulvotah. Mie pölläššyin. Viikon ei suanun uinota. Huomneksella tiijustima, što hukat viedih susiedalda liäväštä lambahan i vuornan.

Zaduačča 36. Kirjuttuass’a šeizattakkua propustuot sanat.

Pogovorkat

Jogo linduzella oma ... Kallis luzikka ... Šygyžyllä on yksi marja i že kargie ... Mietiin harakkah, a popadiin ... Ole veššälä kuin i olet ... (kessellä, bronih, fäni, räbinä, murginaksi).

Zaduačča 37. Lugekkua šanat. Kuin kuulutah otmietituot bukvat šanoišša pehmeinke vokaloinke, kovinke? Myttynäne znuakku šeizou pehmein konsonantoin reunašša, šanoišša kovinke vokaliloinke.

<i>kylgi</i>	<i>kon'ka</i>	<i>nälgä</i>	<i>val'ka</i>
<i>selgä</i>	<i>kol'ča</i>	<i>selgie</i>	<i>puzir'ka</i>
<i>nänkä</i>	<i>pal'ča</i>	<i>sylpi</i>	<i>bol'ničča</i>

Zaduačča 38. Lugekkua nämä šanat. Ollah-go kovat iänet einin pehmiet heiššä? Kuin kuulutah otmietituot konsonantat? Kirjuttakkua nämä šanat.

<i>Van'a</i>	<i>n'ukunda</i>	<i>St'opa</i>
<i>Tan'a</i>	<i>s'ola</i>	<i>st'okla</i>
<i>Kol'a</i>	<i>L'osa</i>	<i>n'okka</i>
<i>Man'a</i>	<i>N'usa</i>	<i>n'uakka</i>

Pehmittäjä znuakku kirjuttuačov šanoišša, kumbazišša ollah kovat vokalat a, o, u. Pehmein konsonantoin šanoišša, kumbazišša ollah pehmiet vokalat ä, ö, y, pehmittäjä znuakku ei kirjuttuače.

Zaduačča 39. Kirjuttakkua jogo kzyyndäh tävvet otvietat. *Miššä lečitäh läzijöidä? Midä myöt' ajellah pojiezdät? Millä čuriššah jiädä myöt' lapšet? Millä sinitäh vuatteida? Mih šivotah rahikset kyndiäššä? Millä myö kačomma? Ken kaččov lapšie? Millä myö ruamma? (rel'soida myöt', silmillä, nänkä, kázillä, val'kah, sin'kalla, kon'killa).*

Zaduačča 40. Lugekkua šanat. Kuin kuulutah otmietituot bukvat heiššä. Myttyöt vokalat ollah näiššä šanoišša. Luadikkua näinke šanoinke šanonnat. Primiera: *Kebieldi strugiečov leppä. pehmiel'di, siliel'di, selgiel'di, libiel'di, kebiel'di, sinizel'di*

šanoišša, miššä konsonantoinke ollah vain vokalit i, e, pehmittäjä znuakku ei kirjuttuače.

30

Zaduačča 41. Kirjuttuass’a muutakkua šanat, annettuo primiera myöt’. Šanat kovinke iänilöinke piirdäkkiä.

<i>šano sanuoss’a</i>	<i>luadie ...</i>	<i>revittiä ...</i>
<i>pidiä ...</i>	<i>niittiä ...</i>	<i>sordua ...</i>
<i>kävellä ...</i>	<i>nostua ...</i>	<i>lyöttiä ...</i>
<i>ruadua ...</i>	<i>levittiä ...</i>	<i>kastua ...</i>
<i>astuo ...</i>	<i>luoksie</i>	<i>... kyndiä ...</i>

Pehmittäjä znuakku ei erota konsonantua vokalista.

Zaduačča 42. Lugekkua šanonnat. Kirjutelgua enzimäzet šanat. Kuin kuuluu konsonanta s šanan lopusša? On-go maltavat šanat konza eu neiššä pehmittäjä znuakkuo? *pois laisus! vois ruadua, tuliis kodih, astuis školah, tois gribua, lois pualikan.*

šano in lopusša bukvan s jälgeh ei-kirjuttuače pehmittäjä znuakku.

Zaduačča 43. Muutakkua šanat annettuo primierua myöt’. Luadikkua muutettuloinke šanoinke šanonnat. Primiera: *Hiän luadiis kirveheh varren.*

<i>luadi luadiis</i>	<i>leikkai ...</i>	<i>virdai ...</i>
<i>käveli ...</i>	<i>sordi ...</i>	<i>šoitti ...</i>
<i>ruado ...</i>	<i>murdi ...</i>	<i>laulo ...</i>
<i>borčuičči ...</i>	<i>pili ...</i>	<i>mögizi ...</i>
<i>niitti ...</i>	<i>pezi ...</i>	<i>vihmu ...</i>

2.6 Bukva î

Zaduačča 44. Kirjutelgua šanonnat. Piirdäkkiä šanat, miššä vastauduu iäni î¹.

Ahas paijan rînda liččuau kaglua. Rîgeneh šygyžyn vihmašta ollah mârât vuattîet. Rîkkuo voit väliämme, čem luadie. Työštä kežrätäh rîhmua, a rîhmašta kuvotah materjua.

¹Muijal paiči tädä seksiedä kirjutamma i

Vanhat rîpakot kerä i suata kooperativah. Šyöndäaštîet luadiečetah: ravvašta, savešta, vassešta, al’uminišta i toizista materjualoišta. Ennen puidîh brîužoilla, a nyt molotilkalla.

Zaduačča 45. Valliče šanat, miššä ollah ä, ö, y, kirjuta hiät eris. Mytynane bukva kirjuttuačov näiššä šanoišša r:n jälgeh.

<i>rîehkiä</i>	<i>rîädy</i>	<i>grîfeli</i>
<i>brigada</i>	<i>rîzikkä</i>	<i>rîehtilä</i>
<i>börîzi</i>	<i>pričina</i>	<i>rîehätä</i>

Šanoišša, miššä ollah vokat ä, ö, y bukvan r:n jälgeh kirjuttuačov aivin bukva î, ei i.

2.7 Jotkasanat

Zaduačča 46. Lugekkua šanelenda. Piirdäkkiä šanat pehmittäjänke znuakunke. Kirjutelgua šanat jotkanke.

Kuin mie uppoin

Osto mama miula uvvet stal’noit kon’kat. Mie äijäldi ihassuin i läksiin jovella čuruamah. Čurata vielä äijäldi hyviin en mahtan. Jovella šivoin kon’kat jalgah i rubein čuruamah. Čuruanda oli luajittu melličän luona.

Yhellä kerdua mie kaikēšta viäštä hyppäin i läksiin melliččäh päin. Miula jällesti ravistih tovariššat: “Sinne ei voi – Uppuot”. — A miula ei suanun kiändyö i lenniin virduajah vedeh. Rubein ravizomah i tovariššat niin-ze. Ravuh tul dih vanhemmat melličäldä i nossettih miun vejestä. Mie äijäldi prostudiečiin i viikon venyin bol’ničašša.

Zaduačča 47. Lugekkua šanat. Kirjutelgua jotkanke šanat, miššä ollah pehmiet avatuot iänet.

<i>jalga</i>	<i>jänis</i>	<i>juna</i>	<i>jyvä</i>
<i>jogi</i>	<i>jötki</i>	<i>Jelja</i>	<i>jiä</i>

Jotkašanat ollah pehmeinke i kovinke vokaloinke

Zaduačča 48. Lugekkua šanat enžistäh jotkanke, a šiidä pehmittäjänke znuakunke. Millä ei yhteh rukah šanuočeta nämä šanat? Kuin kuuluu konsonanta ennen jotkua?

<i>marja</i>	<i>Varja</i>	<i>karja</i>	<i>Kolja</i>
<i>tuhjo</i>	<i>Vanjok</i>	<i>sobranja</i>	<i>Vanja</i>
<i>kirjuta</i>	<i>Vasja</i>	<i>objuavi</i>	<i>Marju</i>

**Jotka-šanašša erottau konsonantan vokalašta i hänen pehmittäv.
Jotkašanašša ennen jotkua pehmittäjä znuakku ei šreizattuače.
Pehmittäjä znuakku ei erota konsonantua vokalasta.**

Zaduačča 49. Muutakkua šanat jotkanke primierua myöt’ niin, štobi hyö otvietittais kyzyndäh kedä midä.

<i>pedäjä pedäjöidä</i>	<i>niittäjä ...</i>	<i>juoksija ...</i>
<i>astuja ...</i>	<i>kyndäjä ...</i>	<i>šanoja ...</i>
<i>kävelijä ...</i>	<i>idäjä ...</i>	<i>opastaja ...</i>
<i>ostaja ...</i>	<i>sordaja ...</i>	<i>opastuja ...</i>
<i>ruadaja ...</i>	<i>luadija ... leikkuaja ...</i>	

Zaduačča 50. Kirjutellešša šreizattakkua pidävät šanat jotkanke. Piirdäkkiä šanat, miššä on pehmittäjä znuakku. *Ohotnikka zarjadi ...*

Mečäššä jo loppiečettih kaikki šgyžyllä issuttema saduh Pellošta astuu lehmiin Pluuga, astova, harava, hango ollah kylätalohuksen Kellone zvoniu i kučču Seinällä rippuu ekskursijah näh. Puizešta kirboi Myö kirjuttima Moskovan pioneroilla (karja, marjat, orud’at, kirjan, marjatuhjozet, ružjan, pohja, sobran’ah, objaulen’a).

Zaduačča öL. Kirjuttuss’a, šreizattakkua propustuot šanat.

Poslovičat i pogovorkat

Varačču kuin ... Märgä vihmua ei ... Pöllätetty broni i tuhjuo ... Tavo raudua kuni ... Elä aja hevostja ruosalla, a aja ... Omat jallat kuin šankat, istuočet i ... (ajat, varajav, palava, kagralla, jänis).

Zaduačča 52. Kirjuttakkua vuvven kuut jällekkäh, enzymäzestä jälgi-mäzeh suat. Kumbane kuu on enzymäne vuvvešša? Kumbane toine? Kolmas? i niin iellä.

Dekabr’a. Fevral’a. Marta. Ijun’a. Augušta. Nojabr’a. Aprel’a. Ijul’a. Mai. Sent’abr’a. Janvar’a. Okt’abr’a.

2.8 Vägövät iänet (geminuatat)

Zaduačča 53. Kirjuttakkua näinke šanoinke šannonat tiän valličendua myöt’.

<i>kašša</i>	<i>kukko</i>	<i>Anni</i>	<i>opaššunda</i>
<i>pakkane</i>	<i>aitta</i>	<i>čikko</i>	<i>velli</i>
<i>meččä</i>	<i>kaikki</i>	<i>paikka</i>	<i>ukko</i>
<i>tammi</i>	<i>ikkuna</i>	<i>kukka</i>	<i>linna</i>

Zaduačča 54. Muutakkua šanat primierua myöt’. Lugekkua, kuin kuulatah kaksi yhen muost’a konsonantua i yksi žen že muone konsonanta muutetuošša šanašša? Millä ei yhteh rukah sanuočeta? Kumbane vägö-
vemmälđi šanuočov?

<i>kukka - kukat</i>	<i>vakka - ...</i>	<i>aitta - ...</i>
<i>meččä - ...</i>	<i>mitta - ...</i>	<i>čikko - ...</i>
<i>paikka - ...</i>	<i>počči - ...</i>	<i>veikko - ...</i>

**Konsonantat, kumbazet ozuttuačetah kahella yhen muozilla bukvilla, kuččuočetah vägöväkši.
Konsonantat, kumbazet ozuttuačetah yhellä bukvalla, kuččuočetah viättömäkši.**

Zaduačča 55. Jogo predmiettah näh kirjuttakkua mi hiän on. Vägövät iänet piirdäkkiä.

<i>mall’a on astie.</i>	<i>Katti ...</i>	<i>kukko ...</i>
<i>veičči ...</i>	<i>tammi ...</i>	<i>seppä ...</i>
<i>skammi ...</i>	<i>lammas ...</i>	<i>hukka ...</i>

(puu, orudja, nimi, žiivatta, zvieri, miebeli, lindu).

Zaduačča 56. Muuttakkua šanat annettuo primierua myöt’. Piirdäkkiä vägövät iänet. Primiera: *Ruskiella päiväzellä. Ruskie päiväne, Sagie meččä, Pattie koira, Hyvä stola, Hyvä kala, Korgie koivu, Električeskoi lampa, Pimie yö, Madala tuhjo, Talvi vilu, Valgie päivä, Kivine kodi, Lämmin kezä, Zelenäne lehti, Korgie puine.*

Zaduačča 57. Lugekkua šanelomine. Kirjuttakkua šanat vägövinke iänilöinke. Vallikkua i eris kirjuttakkua ei yhen muozet vägövät iänet. Äijä-go heidä on?

Tuli talvi

Tuli talvi. Mua kattuači lumella. Ylen mielehine on enzimäne lumut. Voit ottia regyöt, einin kon'kat i čurišša lumutta myöt'. Lumenke i vilu eu zen muone pattie. Enzimästä lumutta myöt', vesseläldi virren laulunke, kävelemmä skolah. Toine toizeh, tullešša kodih, luoksiečemma lumella.

Toizeh aigah tulet kodih i vuatteet märrät. Kiät ruskiet, kylmännyöt i pakotetah äijäldi, no iččiellä on hyvä. Hill'akkazeh, štobi ni ken ei nägiis, puhut näppilöih i piet veješša käzie. Syöllät, urokat luajit i muata. A mieleššä on: huomena tuas lumutta myöti školah.

Jesli langieu uvzi lumut i liey lämmin päivä, voit lumesta luadie lumiakka, čuruanda gora.

**Vägövänä voijah olla kai nämä konsonantat
čč, kk, 11, mm, nn, pp, rr, ss, ss, ti, vv.**

Zaduačča 58. Kirjuttakkua šanonnat näinke šanoinke.

1. Odešša ... telegramma ... Anni ... kašša ...
2. Kommuna ... programma ... zaduačča ...
3. Klašša ... gruppä ... meččä ...

Zaduačča 59. Kirjutelgua šanelomine i piirdäkkiä šanat geminuatoinke.

Kuin mänöy vuozii.

Fevral'alla ikkunah čirahtau ruskie päiväne.

Martalla hypätäh ruučat, raviššah mussat gračat.

Aprel'alla sulav, jälgimäne lumi, lämbimäštä rannašta tullah linnut.

Mailla et väliän kodih tule pihalda, somazie kukkazie keriat lovalda.

Ijun'alla i ijuljalla proijitah ukonjryt, a augustalla proijitah kezän hyvyöt.

Joven piällä, peldoloin piällä, sent'abr'alla tumanat.

Nojabr'alla i dekabr'alla, lumi kattau kaikki muat.

2.9 Diftongat

Zaduačča 60. Lugekkua pitäldi šanat. Kuin šanuočetah piirretyöt, kaksiin olijat reunakkeh, vokatat? Äijä-go kerdua salbuačou suu, šanuoss'a näidä šanoida?

ruadua maiduo kodie kylyö
ruguo raudua kyliä rengie

Kaksi avattuo iändä, kumbazet šanuočetah yhtih hengäykseh, šanuočetah diftongaksi.

Zaduačča 61. Kirjutelgua šanonnat i piirdäkkiä šanat diftongoinke. Ruadakkua boikomma. Kirjuttakkua somemma. Lugie pidäy kiirähtämättä. Čistoit kiät, niin čistoit i tetratit. Työdä ruat, nin leibiä suat. Pionera on kaikilla primiera. Pionera ole valmis! Aivin valmis!

Zaduačča 62. Muutakkua šanat primierua myöt’. Muutettuloinke šanoinke luadikkua šanonnat. Primiera: *kodie strojitah.*

*kodi kodie meččä ... kagra ...
lehmä ... Marja ... työ ...
heinikkö ... ogorda ... kala ...*

(pilitäh niitetäh, lypsetäh, kerätäh, pyvvetäh, kitkietäh, leikatanh, vivo-
tah).

Zaduačča 63. Arvakkua zagatkat. Kirjutelgua hiät.

1. *Eliin, kaikkie syötiin, a mureniin aijan alla lieniin.*
 2. *Tulda sammuttav, a veješšä ei uppuo.*
 3. *Kruugoloizet knopkazet korobkazen kylgie myöt’, šiinä-že rippuu uglazeššä, ručka trubkanke šnurkazeššä.*
- (Arvuanda: telefona, jiä, kuvsina).

Zaduačča 64. Kirjutelleššä lopettakkua piirretyöt šanat.

Kolhozan hebone

Miän kolhozaššä on yksi äijäldi hyvä hebone. Hebo.... nimi Riža. Parahana hebo... hiän on kaikišta hebozi... Myö hyviin kaččoma tädä hevo... Tästä heboze... on varza. Varza niin-že kazvau hyväksi heboze... Konza heboze... ajat, kaikin kačotah miän tädä kolhozan hevo... Hyvänke heboze... on i matka lyhyt. Konza hebo... hill’ah mänöy, nin viga ev hebo... a izännäššä. Ajele heboze... kezällä puarmoida.

Zaduačča 65. Kirjutelgua stihazet, vallikkua i eris kirjuttakkua diftongoinke šanat.

Ogordašša

*Kolhoznoidšša ogordašša,
kažvau herneh ražie.
Riädyzillä alahana,
ruskuov morku magie.*

Zaduačča 66. Kirjuttakkua šanonnat. Vallikkua i kirjutelgua ei yhen muozet diftongat stolbikkazeh.

*Lehmä andau maiduo, a maijošta lienöy rahkua i voida. Pelduo myöt’
ajau traktora i kyndäy muada. Hyvällä miehellä, hyviä i matkua. Opas-
takkua hevost’a, kuni on nuori. Mie pölläššyin hukkie. Äijä leibiä kaz-
vo kolhozašša. Šyväššä jovešša hyvä on uija. Niitä heiniä, konza kuk-
kiu. Vistaukalla oli äijä kaččomist’a. Kondie talven maguau berlo-
gašša. Kolhoza äijän möi bazarilla einehtä. Riizikkä kazvau näreiköššä.
Ruššottau rediska riävyllä.*

Diftongat šanoišša ollah:

ai, oi, ui, ei, ii, yi, bi, öi, äi, ie, jii, pä, ua, uo, yö.

2.10 Sloga

Zaduačča 67. Kirjutellešša piirdäkkiä vokatat. *Astu Van’a kodih. Pel-
lošša hiän nägi kuin traktora kyndi logua. Traktora ajavi tarajau. Tra-
ta-ta-ta-ta. Tra-ta-ta-ta-ta.*

Zaduačča 68. Lugekkua pitäkäldi slogie myöt’ kaikki šanat. Äijän-go kerdua työ avualetta suvda, konza šanotta enzymäzen šanan? Toizen? Kolmannen i toizie?

*sto-la ra-di-o tra-kto-ra
e-ta-žer-ka sob-ra-n’a ve-jal-ka
kol-ho-za ky-lä-lä-ne mo-lo-til-ka*

Zaduačča 69. Šanokkua pitäkäldi šana šanelomine. Äijä-go täššä šanašša on slogua? Myttynäne on enzymäne sloga? Toine? Kol- mas? Nelläs? Viijes? Kirjuttakkua tämä šana, erottuan piirröksillä slogih. Piirdäkkiä häneššä kaikki vokatat. On-go hot’ yksi sloga vokalatta? Erottakkua slogih ka nämä šanat:

Virzi, mašina, aeroplana, pedäjä, kooperativa.

**Jogo slogašša on vokala. Šanat ollah yksislogahizet (*ken*),
kaksislogahizet (*kivi*), kolmeslogahizet (*kartina*)
i äijäslogahizet (*sanelomine*).**

Zaduačča 70. Lugekkua pitäkälđi šanat diftongoinke. Äijän-go kerdua šalbuočou suu šannuoss’a šanoida enžimäzeštä i kolmannešta ’ pačča-hazesta? A toizešta i nellänneštä?

*rua luoksie voi nuora
myö ruadua toi ruoska
työ astuo tuo vuarna*

**Diftonga šanašša šanuočou yhtih hengeh.
Hiän luadiu šanašša yhen slogan.**

Zaduačča 71. Luadikkua näinke šanoinke šannonnat. Erottakkua hiät slogih. Šanat šanondoih varoin vallikkua skobkišta.

*Ruado ... maido ... päivä ...
veičči ... aida ... kiugua ...
paida ... kondie ... tanhuo ...*

(Kebie, näbie, ruskie, magie, korgie, maguav, ägie, lämbiey, suuri).

Zaduačča 72. Lugekkua pitäkälđi šanat. Äijän-go kerdua avualetta suun, šanuoss’a enzimäštä šanua? Toista? Kolmatta i niin iellä toizie?

*ku-kka-ro ku-ma-kka va-kka-ne
vei-čči pai-kka-ne vei-kko
i-kku-na la-mmas ai-tta*

Geminuatta erottuačov yhten slogan.

Zaduačča 73. Erottakkua slogih šanat.

*Tuhjo Van’a gul’ aiččija bul’ku
karja Kol’a kävelijä bol’sevikka
marja Val’a kirjuttuaččija oktabra*

Zaduačča 74. Muutakkua šanat annettuo primierua myöt’. Primiera: *laškie - laškiess’a*. Muutetuot šanat jagakkua slogih.

<i>laškie</i>	<i>ottua</i>	<i>muuttua</i>
<i>aštuo</i>	<i>kandua</i>	<i>ravahtua</i>
<i>kattua</i>	<i>kuččuo</i>	<i>strojie</i>
<i>kaštuo</i>	<i>koskie</i>	<i>luadie</i>
<i>painua</i>	<i>kolottie</i>	<i>suattua</i>

Zaduačča 75. Muuttakkua šanat primierua (*niittäjä - niittäjänke*) myöt’. Erotakkua hiät slogih.

<i>niittäjä</i>	<i>läzijä</i>	<i>stroija</i>
<i>leikkuaja</i>	<i>lämmittäjä</i>	<i>kiittäjä</i>
<i>aštuja</i>	<i>ruadaja</i>	<i>kylväjä</i>
<i>kyndäjä</i>	<i>sanelija</i>	<i>juurdaja</i>
<i>ajaja</i>	<i>luadija</i>	<i>aštoiččija</i>

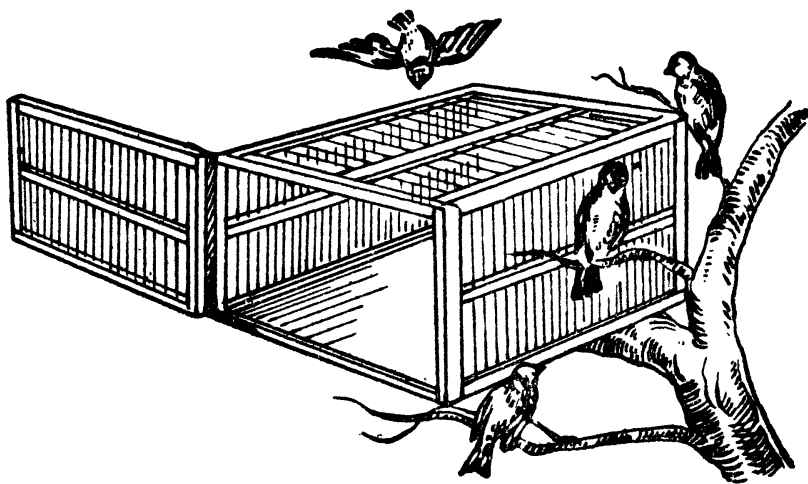
Zaduačča 76. Tämä virzi kirjuttakkua tetratkoih.

Sadune

*Meinke kaikki nuorizo meččäzeh!
Tuomma šieldä koivuzet saduzeh.
Juuramma äijän marjatuhjost’a.
Rabieššamma meččäzen oksišta.
Rubieu skolan sadune kazvamah,
a myö händäh äbäžöimäh, kaččomah,
konža pidäy, tuhjozie valamah.
Pahaheinie juuriloišta kitkömäh.
Kazva vara, saduine väliämmä!
Ana meilä einehtä boikomma.
Kaikin lapšet saduzeh gul’aimah,
kolhozoin virzyzie laulamah!*

2.11 Jälgisanat

Zaduačča 77. Kaččokkua kartinka 2.1 jogo linduzeh näh šanokkua miššä hiän istuu. Primiera. lindune klietkan piällä. Sanat: *lindune, klietka, luona, alla, piällä, taguana*.



Kartinka 2.1: Linduzet

Zaduačča 78. Yhteytäkkiä šanat šanondah šanoinke, annettuloinke skobkišša. Primiera: *Kniiga on stolan alla. Kniiga on štolan piällä. . .*
Kniiga, on, stola (alla, piällä, luona, taguana.)

Koivu, kodi (luona, taguana, kohašša)

Hallot, aida (vaš, luona, taguana)

Flaga, kluuba (piällä)

Heinä, lehmä (varoin, luona, vaš)

Kirves, (ei voi ottua, (neičči), voit ottua), veičči

Ruis, meččä (šuat, luona taguana, kohašša)

Traktora, peldo (myöt', šuat, taguana, päin)

Mie, sie (šyvin näh puoleh)

Kol'a, Van'a (tuačči)

Pluuga, traktora (rukah).

Sanat: luona, vaš, myöt', šyvin, puoleh, rukah, varoin, näh, tuačči, neičči, päin, alla, piällä, kohašša, šuat, kuččuočetah jälgišanoiksi.

Zaduačča 79. Šanoista rebo, koira, kodi, jänis, koivune, meččä lua-dikkua enämbi šanondoida jälgišanonke, kuin oli ozutettu edizeššä

zaduačašša. Jälgisanat vallikkua ielleh- päizeštä spiskašta.

(*myöt', vaš, syvin, rukah, näh, piällä, alla, neičči, tuačči, kohašša, varoin, päin, šuat, luona, puoleh*).

Zaduačča 80. Kirjutellešša šezattakkua ennen jälgišanoida pidävät šanat.

Zaduačča 81. Kirjutellešša šezattakkua pidävät šanat ozutettuh formah. Šezatetuon šanan loput piirdäkkiä. Midä miššä pietäh. Primiera: *Nuattie pogrebašša. Suaharua suaharničašša.*

<i>Asteida ...</i>	<i>Olgiloida ...</i>	<i>Heinie ...</i>
<i>Vuatteida ...</i>	<i>Maiduo ...</i>	<i>Kniigua ...</i>
<i>vienilöidä ...</i>	<i>Kartoskoida ...</i>	<i>Leibie ...</i>
<i>Lambahie ...</i>	<i>Halgoloida ...</i>	<i>Vettä ...</i>

(*liäväššä, puun'ašša, puašša, karžinašša, tanhuonpiällä, skuapašša, bufetašša, puizešša, katokšenalla, paljčazilla*).

Zaduačča 82. Kirjuttakkua tävvet otvietat. *Mištä luajitah padoida? Mištä punotah nuorie? Mistä luajitah nuagloida? Mištä luajitah materjua? Mištä ommellah jallaččie? Mištä luajitah miebelie? Mištä pletitäh vakkazie? Mištä luajitah kynie. Mištä luajitah rel'soida? Mištä ommellah tuluppoida?*

(*villašta, ovčinašta, stališta, ravvašta, savešta, puušta, työštä, hlopkašta, viččazista*).

Zaduačča 83. Kirjutellešša muuttakkua šana, zavoda, niin, kuin käsköy händäh jälgisana.

Ruadajat eletäh ... taguana
Ruadajat kerävvyttih ... luoh
Ruadajat kävelläh ... myöt'
Ruadajat assutah ... päin
Ruadajat šezotah ... tuačči
Ruadajat ruatah ... kohašša

(*Zavodan, zavodah, zavodua, zavodašta, zavodah, zavodan*).

Zaduačča 84. šanat annetuot skobkišša muutakkua kirjutellešša kuin käsköy jälgisana *myöt'*. Vägövät iänet piirdäkkiä.

Šukšiloilla kävelläh (lumi) myöt’. Kon’killa čuratah (jä) myöt’. Aeropluanalla ajellah (vozduha) myöt’. Lodkalla ajellah (vezi) myöt’. Pojiezda hyppiäy (reljsat) myöt’;. Orava koččiu (oksat) myöt’. Humala kazvau (riugu) myöt’. Električestva mänöy (provodat) myöt’. Parahoda ajau (vezi) myöt’. Kirjat työndiäčetah (počta) myöt’.

Zaduačča 85. Kirjutellešša šezattakkua pidävät šanat.

Ken millä vardeiččieou?

Primiera: *Hukka hambahilla i kopčilla*

<i>Kazi ...</i>	<i>Lehmä ...</i>	<i>Slona ...</i>	<i>Čiba ...</i>
<i>Hebone... ..</i>	<i>Olen’a ...</i>	<i>Hauka ...</i>	<i>Ljova ...</i>
<i>Rebo ...</i>	<i>Jänis ...</i>	<i>Čiili ...</i>	<i>Lindune ...</i>

(Jalloilla, sarviloilla, hobotalla i klekoilla, n’okalla kopčilla, sugahilla, hambahilla i kobčilla, n’okalla i siibilöillä,

Zaduačča 86. Kirjutellešša šezattakkua pidävät piirretty šanat yksiköh čislah.

Ken miššä eläv?

<i>Kondiet eletäh ...</i>	<i>Lehmät eletäh ...</i>
<i>Čiilit eletäh ...</i>	<i>Guljuzet eletäh ...</i>
<i>Jänikset eletäh ...</i>	<i>Krotat eletäh ...</i>
<i>Oravat eletäh ...</i>	<i>Kalat eletäh ...</i>
<i>Lambahat eletäh ...</i>	<i>Revot eletäh ...</i>
<i>Hiiret eletäh ...</i>	<i>Kanat eletäh ...</i>
<i>Krolikat eletäh ...</i>	<i>Kanat eletäh ...</i>
<i>Lötöt eletäh ...</i>	<i>Mavot eletäh</i>

(muašša, karniezašša, kur’at’nikašša, mečäššä, liäväššä, veješšä, puun’ašša, peldaitašša i muašša, tanhuošša, majašša, klietkašša).

Zaduačča 87. Kirjuttuass’a muutakkua šana jogi kuin käsköv jälgisana. *Lapšet ollah joven taguana. Lapšet jo ollah ... luona. Lapšet tuldih ... šuat. Lapšet paiššah ... näh. Lapšet kylmettih ... läzitäh ... tuačči.*

Zaduačča 88. Kirjutellešša šanat, annetuot skobkišša muuttakkua pidäväh formah. *Myttynäzet jälgisanat jälgisanoinke ottija šivottuass’a šanoida?*

Lindune lendi (sinčo ...) Hebone tuli (tanhuo ...) Mie assuin (peldo ...) Aeroplana lendelöy (kylä ...) Knii- gat luokšittu (stola ...) Satttiin jallan (kivi ...) Kol’a läziv, nin mie (hiän ...) rubien ruadamah. Mie toin (Kol’a ...) maiduo. Nyt jo (laiska ...) ni ken ei rua. Mie ajeliin pojiez- dalla (Moskova ...) Miän (kylä ...) on jogi. Miula tätä šaneli (Štalina ...) Pluugalla ei sua ruadua (traktora ...) rukah. Ei voi männä pihalla (vihma ...) Pilvet tänpiänä eissytäh (viluranda ...)

Zaduačča 89. Kirjutellešša, annetuot šanat skobkišša muuttakkua pidäväh formah.

Kylä šeizou ... (gora). Mie mahan leikata...(kirves ...) Mie toin ... (velli) kniiigan luvendah varoin. Mašinatraktorin stanča kyndäv ... (kolhoza) mualoida. Regyzet slibahetteh ... (gora) Mie ajeliin ... (aeroplana). Sobran’a oli. ... (luvendaperti). Mie tulen ... (skola) kodih 2 čuasuo päiviä. Mian ... (lehmä) nimi on Burjoha. Mie toin ... (hebone) pellošta. Myö ... (tovarišša) keräimmä kolhozan pellošša tähkäzie. Kezällä kävelemmä (meččä). Mečäššä keräimmä ... (marja i sieni). Kizašša mie oliin (kazi i hiiri). Koivune kazvo suureksi ... (koivu). Kirvehettä kuin ... (käzi).

Zaduačča 90. Ennen piirrettyö šanua jälgisananke kirjuttakkua voimine lizävä šana. Primiera: *tuhjozin luona vastavvutah jänikset.*

Pikkarazin tuhjozin luona vastavvutah jänikset. Katoksen piällä langei riugu. Närein alda myö löydimä äijän gribua. Koira hyppäi meččäh päin hukalla jällesti. Tanhuon tagana venytäh hallot. Päiväne peittiäči tuvečan taguah. Hebone mäni jogeh kaglah šuat. Elgiä ruadakkua Kol’an rukah. Miula šaneldbhh Moskovah näh. Lapšet mändih traktorin luoh. Pelduo myöt’ hypätäh hebozet. Van’ašta šyöt’ miun hauku tuatto. Tanhuoh varoin kuorettema hirzilöidä. Koivun neičči, halgoh varoin, voit pilie näre. Koiran tuačči mie en pyydän jäniksyttä.

Zaduačča 91. Kirjutellešša lizäkkiä pidävä šana jälgisananke.

<i>Pojiezda läheni ...</i>	<i>Päiväne viidi ...</i>
<i>Pojiezda läksi ...</i>	<i>Päiväne peittiäči ...</i>
<i>Mie novziin ...</i>	<i>Myö mänimä ...</i>
<i>Mie šolahiin ...</i>	<i>Myö uidima ...</i>
<i>Lindune lendi ...</i>	<i>Kazi mäni ...</i>
<i>Lindune uidi ...</i>	<i>Kazi viidi ...</i>

(Stančan luoh, Moskovah päin, katoksen piällä, katoksen alla, katoksen alda, tuučan taguada, tuučan taguah, joven luoh, joven luoda, sinčon alla, sinčon alda).

Jänis hyppiäv ... myöt’.

Flaga rippuu ... pihalla.

Hallot venytäh ... vaš.

Ruadakkua ... rukah.

Kaikešša ilmašša Sovietoi ... näh paiššah.

Meilä ... neičči on traktora.

Ni ken ei rubie ruadamah ... šyvin.

Pahan ... tuačči ei voi ruadua.

Kolhoznikat tuodih halguo ... varoin.

Špualat pannah ... alla.

Hyppiäy nukka ... päin.

Luadikkua azie ... šuat.

Uvven puolešta šeizokkua kaikin.

Kolhoza stroji ... luoh masterskoin.

(rel’soin, tanhuoda, udarnikoin, školah, školan, kojnin, muakundah, pel-duo, laisoišta, meččäh, elännän, loppuh, šiän, školan).

**Jälgi šanat kirjuttuačetah eris šanoišta,
kumbazinke ollah šivottuačenuot.**

Zaduačča 92. Kirjutellešša šeizattakkua šanat, kzyndöidä myöt’.
Primiera: Miän kana haudu tipazet.

Keviällä

Kana haudu ... (mit haudu? kenen kana?)

Solovei laulau ... (kuin laulau? misä laula?)

Kukat kukitah ... (kuin kukitah? miššä kukitah?)

Kolhoznikat kynnetäh ... (miššä kynnetäh? millä kynnetäh)

Laulau kiurune ... (miššä laulau?)

Piäksyzet luajitah ... (midä luajitah? mištä luajitah?)

Päiväne čirottau ... (kuin čirottau?)

Zaduačča 93. Kirjutellešša lizäkkiä šanonnat kzyndöidä myöt’. Pri-miera: *Vas’a loi ongen jogeh melličän luona. Šiinä-že ongen hvatti suu-ri kala.*

Kalan pyvvändä

Vas'a loi ... (min loi? miššä loi?)

Kala hvatti ... (myttynäne kala? konza hvatti? min hvatti)

Vas'a riftai ... (min riftai? kuin riftai?)

Hiän slibahti i langei ... (kunne langei? midä rubei ruadamah?)

Ravuh tuldih rahvas ... (mištä tuldih)

Nossetteh? Vas'an ... (mištä nossettih?)

Vas'a kirvotti ... (min kirvotti? kunne kirvotti?)

Zaduačča 94. Muutakkua šana, *koivune*, pidäväh formah i kirjuttakkua točkazin neičči.

Koivune

Školan savušša kazvau koivune, valgiene on ... kettu.

Tämän ... iššutettih opastujat.

Myö vielä muiššamma händä pienenä ...

Myö äbäzöičemmä tädä ...

Hiän kazvau lozieksi ...

Kežällä ... on linduzen pežo.

Keviällä aivoin myö leikkaimma ... liijat oksazet.

Opastajan kazi tuagieh kabadiu ...

Kežällä ... kazvetah käbyzet.

Šygyžyllä ... kirvotah kaikki lehet ...

Piha eu šoma, a ... on vesselembi...